

ÎNVĂȚAREA – ACTIVITATE FUNDAMENTALĂ ȘI CONTINUĂ A OMULUI

**Ionașcu Ina, lector, magistr, doctorandă,
Departamentul Limba Engleză și Limba Franceză Specializate, USM**

In confronting the challenges that the future holds in store, humankind sees in education an indispensable asset in its attempt to attain the ideals of peace, freedom and social justice. While education is an ongoing process of improving knowledge and skills, it is also – perhaps primarily – an exceptional means of bringing about personal development and building relationships among individuals, groups and nations. Lifelong learning has emerged as one of the major challenges for the worldwide knowledge society of the future.

Key words: *lifelong learning, society, knowledge, development, education*

Ființa umană este un sistem deschis de autoreglare, aflându-se în permanenta interacțiune cu ambianța naturală și socială, cu lucrurile, cu oamenii, cu sinele însăși. Marele număr de definiții privind conceptul de învățare face să se presupună că învățarea este un termen “care cuprinde categorii foarte diferite de comportamente individuale”, ceea ce face ca în teoria psihologică “să fie folosite aceste foarte diferite categorii de comportamente drept definiții parțiale ale învățării” [1; p.7]. Varietatea perspectivelor teoretice asupra procesului de învățare

demonstrează, pe de o parte, complexitatea acestui fenomen, multitudinea de puncte de vedere din care poate fi analizat, iar pe de altă parte este o dovadă a dinamicii și a vitalității acestui fenomen, o dovadă a permanentei dezvoltări a concepțiilor cu privire la modul în care se desfășoară procesul învățării.

În accepțiunea ei cea mai largă, *învatarea* reprezintă dobândirea de către subiect a unei achiziții, a unei experiențe în sfera comportamentului, a unei noi forme de comportare, ca urmare a repetării situațiilor sau exersării. Învatarea specific umană, în sensul larg reprezintă însusirea experienței sociale, în forme generalizate; în sens restrâns particular din perspectiva psihologică, învățarea reprezintă orice nouă achiziție a organismului ca urmare a interiorizării informațiilor externe, achiziție care are ca efect o schimbare în comportament, iar din perspectiva pedagogică ea este procesul de asimilare a cunoștințelor și de formare a priceperilor și deprinderilor.

O scurtă incursiune în istoria diferitelor teorii ale învățării arată complexitatea acestui proces, care a fost abordat în mod diferit de-a lungul timpului de către oamenii de știință și nici astăzi învățarea nu este un subiect lipsit de controverse.

Un concept neștiințific al învățării, biolog, îl face Keilhacker (1951), atunci când adoptă concepția: "*orice învățare conștientă și economică este un joc alternant continuu al maturizării naturale și al formării forțelor legate de maturizare*" [7; p.115]. În mod asemănător relevă Roth (1965) rolul maturizării ca premiză a învățării, atunci când constată că : *orice învățare își are premisele specifice de maturizare....*". Mai corect se poate formula această relație dacă vom spune că, odată cu schimbarea premiselor de maturizare, se schimbă și condițiile de învățare. [8; p.183]. Hilgard (1954) se opune în mod hotărât acestor determinări conceptuale biologice ale învățării și atrage atenția asupra faptului că schimbările comportamentale, care sînt denumite învățare, nu pot fi explicate prin tendințele de răspuns înnăscute, prin maturizare sau prin stările evolutive ale organismului [5; p.3]. Mc Geoch (1952) este și el de părere că oamenii se deosebesc mai mult prin ceea ce au adăugat la natura lor umană decît prin ceea ce ar fi primit ca natură [ibid; p.209].

O explicare materialist-dialectică a relației dintre maturizare și învățare, dintre dezvoltare și cultură, ne oferă Rubinstein (1958): " Copilul nu se maturizează mai întîi și după aceea este educat și instruit....." [6; p.200]. Acest principiu al unității dintre maturizare și învățare, dintre dezvoltare și educație confirmă "*în conținutul său psihologic, strînsa îmbinare și condiționare reciprocă, în a cărei desfășurare copilul învață să stăpînească cunoștințe noi, priceperi și forme ale relațiilor reciproce*" [ibid; p.203]. Această constatare a lui Rubinstein se referă în aceeași măsură la adulți, așadar pur și simplu la om.

Concepții antropologice stau la baza conceptului de învățare folosit de Hillebrand (1962). El consideră învățarea umană, "*în domeniul ei esențial, ca o învățare formativă, așa cum este în mod existențial necesar omului din punct de vedere antropologic*" [5; p.7] și se opune în mod deschis conceptului de învățare " ca un concept orientat, cumva, behavioristic și experiențial, folosit de Guyer (1952) și de alții, pentru care învățarea = experiență= acomodare prin activitate " [ibid; p.7]. Lompscher (1966) critică această definiție antropologică a conceptului, care încearcă să explice învățarea, deducînd-o din caracteristicile individului uman. În acest fel, poate fi înțeleasă esența învățării la om. EL înțelege prin învățare " acumularea de experiențe în procesul relației reciproce dintre individ și mediu , care duce la anumite schimbări în comportamentul personalității" [ibid; p.13). Cele mai multe definiții ale conceptului de învățare au un *conținut pedagogic* la numeroși autori (Klaus și Hiebsch, 1962, Levitov, 1964, Erlebach, Ihlefeld și Zehner, 1965, Rosenfeld, 1965, etc. Este foarte evident că, "învățarea constă, pe de o parte, în însușirea de cunoștințe, pe de altă parte, în însușirea de deprinderi. Învățarea prezintă o latură cognitivă și una practică. Ea duce, pe de o parte, la *cunoștințe*, iar pe de altă parte la *activități* [3; p.294].

Învățarea a devenit o activitate fundamentală a societății contemporane și un cuvînt cheie al științelor educației. La cea de-a IV-a Conferință mondială a educației adulților, organizată la

Paris în martie 1985 (prima a avut loc în 1949 în Danemarca) cu participarea unor lideri și cercetători ai educației din peste 100 de țări, s-a adoptat o declarație intitulată *The Right to Learn* (Dreptul de a învăța) cu adevărat remarcabilă prin profunzime și simplitate.

„Recunoașterea dreptului de a învăța este mai mult decât o problemă majoră pentru în întreaga omenire. Dreptul de a învăța constă în :

- dreptul de a citi și a scrie;
- dreptul de a întreba, a primi răspunsuri și a analiza;
- dreptul de a imagina și a crea ;
- dreptul de a cunoaște lumea și a participa la scrierea istoriei;
- dreptul de acces la toate sursele de educație ;
- dreptul de a-ți dezvolta competențele individuale și colective.

Dreptul de a învăța nu constituie un lux sau un lucru de realizat în viitor. Dacă vrem să evităm războiul trebuie să învățăm să trăim în pace, să învățăm să cooperăm. Fără dreptul de a învăța nu este posibilă dezvoltarea omenirii“ [10; p. 73]

Provocarea cea mai nouă pentru educație este globalizarea economică, socială, comunicativă și educațională, care presupun interdependențe individuale și comunitare, înțelegerea reciprocă a mentalităților, solidaritatea științifică și umană în protecția patrimoniului planetei. Asemenea *presupuneri* devin obiective ale educației; după cum se poate observa, rolul și funcțiile procesului de învățământ urmează a fi reconsiderate și altfel concepute. De pildă, în condițiile creșterii economice și a multiplicării cunoașterii, educația devine nu un mijloc, ci o componentă a acestora. Cunoașterea, inclusiv cea economică, nu mai poate fi posibilă fără o dezvoltare umană. Educația asigură oamenilor „*un pașaport pentru viață*” iar cu cât indivizii dispun de educație, cu atât participă la proliferarea cunoașterii internaționale.

De aceea, astăzi, educația trebuie concepută ca un *continuum existențial*, a cărui durată se confundă cu însăși durata vieții și care nu trebuie limitat în timp (vârsta școlară) și închis în spațiu (clădiri școlare) [4; p. 300]. Educația permanentă constituie un răspuns specific la dinamismul existențial, o luare pe cont propriu a unei formări adecvate la solicitări multiple și inedite, „este un mod al omului de a se elibera de tensiuni, de crize, de surprizele profesionale neplăcute. Ea este un scut și un sprijin care întărește încrederea în viitor și în progres ; ea are caracter anticipativ, bazându-se pe obișnuința de a învăța și pe ideea că într-o societate democratică fiecare învață de la fiecare” [9; p. 137].

Raportul asupra educației” (coordonat de Edgar Faure), care a generat volumul „*A învăța să fii*”, este consecința unor studii efectuate în 23 de țări, fiind atât o reflecție critică, situată la nivelul educațional al comunității internaționale, cât și un îndemn la implicare și acțiune pentru a pune educația în legătură cu progresul societății. „*Educația*, afirmă Edgar Faure, *nu poate fi decât globală și permanentă*”, pentru că omul are nevoie „*de o pregătire pentru a elabora, în tot timpul vieții, o cunoaștere în constantă evoluție*”, iar pentru aceasta el, omul, „*are nevoie de a învăța să fie*” [4; p.14]

Educația (în care este inclus procesul de învățământ) vizează patru tipuri de învățare (numite „*patru piloni ai educației*”): *a învăța să știi*, ceea ce înseamnă dobândirea instrumentelor cunoașterii; *a învăța să faci*, astfel încât individul să intre în relație cu mediul înconjurător; *a învăța să trăiești împreună cu alții*, pentru a coopera cu alte persoane, participând la activitățile umane; *a învăța să fii (a învăța să trăiești)* . Ultimul „pilon” se referă la dezvoltarea în ansamblu a omului, care învață modul cum se învață, apoi cum ceea ce a învățat aplică în practică, prin trecerea de la pricepere înspre competență; în plus, omul aplică regulile conviețuirii împreună cu ceilalți, chiar în condiții de competiție.

Cele patru tipuri de învățare sunt dinamice și adaptabile la schimbările atât de imprevizibile în societatea cunoașterii. Oamenii învață pe tot parcursul vieții, dar acest lucru nu înseamnă o societate educațională, dacă societatea însăși nu conștientizează virtuțile educației și nu pune la dispoziție ocazii de învățare. Prin „ocazii”, nu se înțeleg doar cursuri de perfecționare,

recalificări, stagii pentru promovare, ci un proces permanent, nesegmentat temporal ori spațial, care să devină *o dimensiune a vieții*.

Jacques Delors își intitulează Raportul către UNESCO, folosind o metaforă: *Comoara lăuntrică*. În decursul unui sfert de secol, trecut de la „Raportul” lui E. Faure, au apărut în lume probleme noi și diverse, inclusiv arhitectura acestei lumi se va schimba. „Raportul” lui J. Delors accentuează, însă, aceeași necesitate și convingere: *„educația trebuie să joace un rol fundamental în dezvoltarea individului și a societății”*. Folosind poetica propoziție *„Copilul este tatăl Omului”*, el apreciază că *„educația este și o expresie a afecțiunii noastre față de copii și tineri, pe care trebuie să-i primim cum se cuvine în societate, oferindu-le fără rezerve, locul care le revine de drept - un loc în sistemul educațional, dar și în familie, în comunitatea locală și național*. J. Delors afirmă *„Este cazul să le oferim oamenilor o nouă soluție”*, întrucât vechile idei nu au reușit să reconcilieze progresul material cu echitatea, așa cum creșterea economică nu a garantat respectul pentru condiția umană și nici pentru natura sa. [3, p.15]

Soluția *„cetății educative”* sau a unei *„societăți a educației”* nu a dat satisfacție, deși *„procedura educației permanente”* rămâne *„una dintre cheile secolului XXI”*. Dar educația permanentă se bazează pe capacitățile asimilate în școală, unde se asigură o educație fundamentală solidă, unde se impulsionează dorința și plăcerea de a învăța și se stimulează curiozitatea intelectuală: *„Nimic nu poate înlocui sistemul educațional tradițional și nu există înlocuitor pentru relația profesor-elev, care se sprijină pe autoritate și se dezvoltă prin dialog”*. Educația permanentă este precedată de o educație de bază, fundamentală în școală, unde fiecare individ *„să învețe cum să învețe”*. Apoi, calea permanenței educației poate urma un traseu individual și satisfăcător de ameliorare a condiției umane, individuale și colective.

Se consideră că temelia educației se sprijină pe patru *„învățări”*: *să trăim împreună* (rezolvarea inevitabilelor conflicte în mod pașnic și inteligent este o problemă vitală spre a scăpa din cicluri evenimentțiale periculoase); *să cunoaștem* (cunoașterea e sursă de educație); *cum să acționăm* (dispunerea de competențe pentru activitatea în echipă și a rezolvării unor situații imprevizibile) și *să fim sau să trăim* (fiecare individ posedă în sine „comori” care merită puse în valoare pentru sine și pentru ceilalți). Între aceste „comori” se enumeră: *„memoria, raționamentul, capacitățile fizice, simțul estetic, capacitatea de a comunica și carisma naturală a liderului de grup, care dovedește și ea nevoia unei mai bune autocunoașterii”*. [ibid, p.30]

Referințe bibliografice:

1. Bergius, R.(1964), *Procese Simple de Învățare*, 1964, Germania, Gottingen, 240p.
2. Dave, P.H. 1991, *Fundamentele educației permanente*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1991, 429p.
3. Delors, J. 2000, *Comoara lăuntrică*, Iași, Editura Polirom, 150p.
4. Faure, E. 1974, *A învăța să fii*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 300p.
5. Hilgard , E. R.(1954), *Theories of Learning*, New York, Appleton-Century-Crofts.
6. Rubinstein (1958): *Social being and consciousness*, Moscow, Publishing House of the USSR Academy of Sciences.
7. Keilhacker (1951), *Psihologia Învățării*, Leipzig, 300p.
8. Lengrand, P. (1973), *Introducere în educația permanentă*, 250p.
9. Văideanu, G.1988, *Educația la frontiera dintre milenii*, București, Politica, 317p.
10. Quatrieme Conference international sur l'education des adultes, Paris, mars, 1985, Rapport Final, p. 73